

Literature

1. European Parliament (2015), Labour market shortages in the European Union. Study for the EMPL Committee. [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/542202/IPOL_STU\(2015\)542202_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/542202/IPOL_STU(2015)542202_EN.pdf)
2. Ministry of Economics of Latvia (2016). The Informative Report on Medium and Long-term Labor Market Forecasts. https://www.em.gov.lv/files/tautsaimniecibas_attistiba/dsp/EMZino_06_160616.pdf
3. Ministry of Education and Science of Latvia. <http://www.izm.gov.lv/lv/izglitiba/augstakajizglitiba>
4. On the Approval of the Education Development Guidelines 2014-2020 <http://m.likumi.lv/doc.php?id=266406>
5. Sustainable Development Strategy of Latvia until 2030. http://www.pkc.gov.lv/images/LV2030/Latvija_2030.pdf

УДК 17: 37. 013. 42

Зозуляк-Слущик Р. В.

МОРАЛЬНО-ГУМАНІСТИЧНІ ЯКОСТІ ФАХІВЦІВ ОСВІТНЬО-СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ

Професіоналізм фахівців освітньо-соціальної сфери, а саме вчителів, соціальних педагогів, психологів, соціальних працівників, безпосередньо залежить від гуманістичної спрямованості їх особистості. Тому у студентів цього фаху необхідно сформувати гуманістичну систему світогляду та переконань задля необхідності надання допомоги людині, зміни її життєвої ситуації. А це можливо тільки через формування у них певних груп якостей, а саме:

перша група – *морально-гуманістичні якості особистості соціального педагога* (гуманізм, альтруїзм, емпатійність, доброта, перцептивність, справедливість, терпимість, порядність, відповідальність, обов'язок, честь, гідність тощо);

друга група – *психолого-педагогічні якості*, які забезпечують встановлення ефективних відносин з усіма об'єктами та суб'єктами діяльності (комунікабельність, візуальність, красномовство, фактичність);

третья група – *психологічні характеристики*, які забезпечують придатність фахівця до протікання психічних процесів, стійкий психічний стан, високий рівень емоційних та вольових характеристик;

четверта група – *психоаналітичні якості*, які створюють основу для вдосконалення фахівця як професіонала (самоконтроль, самокритика, самооцінка), а також якості, які відображають стресостійкість (психофізична тренуваність, саморегуляція) [4, с. 69].

Питанням етичних аспектів фахівців освітньо-соціальної сфери займалися науковці А. Бойко, Г. Васянович, І. Зверева, А. Капська, І. Мигович, Т. Семігіна та інші. У їх роботах акцентується увага на ціннісно-гуманістичному характері професії фахівців освітньо-соціальної сфери в цілому. Ми ж розглянемо конкретні особистісні морально-гуманістичні якості та взаємозв'язок їх з етичними нормами та принципами освітньо-соціальної сфери.

Мета статті є виокремлення морально-гуманістичних якостей фахівців освітньо-соціальної сфери.

Детальніше розглянемо найбільш значимі морально-гуманістичні якості фахівців освітньо-соціальної сфери.

Така якість, як *любов до людей (гуманізм)*, допоможе фахівцю налагодити партнерські стосунки. Адже спілкуючись із дитиною, він мусить розгледіти

в ньому позитивні якості, намагання змінити думку про самого себе і таким чином сприяти позитивній трансформації особистості. Саме такий підхід дозволить згодом покращити життєву ситуацію школяра.

Тактовність – це якість, яка передбачає вміння фахівця дотримуватись міри, визначених моральних норм. Здатність урахувати обставини, наслідки своїх учинків, важливість прийнятих рішень мають зумовлюватись професійним тактом спеціаліста, сформованим на основі особистісної якості.

Психологи вважають, що фахівцеві слід сформувати в собі відповідну емоційну позицію, яку визначають як **емпатію** (тонке розуміння, співпереживання психологічного стану іншого). Це необхідна професійна риса й опанувати її – нагальна індивідуальна фахова програма. У діяльності фахівця вона означає розуміти вчинки дитини, співчувати їй, дивитись на ситуацію її очима. Така якість розвивається в міру набуття життєвого та професійного досвіду [3, с. 300].

У формуванні фахівця освітньо-соціальної сфери важливе місце посідають такі моральні чесноти, як **чесність і правдивість**. Перша виступає синтезом моральної цільності думок, дій особистості та виявляється у багатьох сферах суспільного життя через позитивні якості: правдивість, вірність, щирість, відвертість, принциповість тощо. Інакше кажучи, чесність – це прямота вчинків і поведінки, твердість і принциповість, вірність даному слову, які породжені глибоким ідейним переконанням. Невід’ємним мотивом справді морального вчинку була і є чесність. До того ж вона у стосунках фахівця освітньої сфери та дитини – одна з основ взаємної довіри та поваги, що значною мірою впливає на формування між ними партнерських взаємин [2, с. 108].

Правдивість як одна з форм чесності відображає власну моральну потребу в істині, спонукає правильно оцінювати достоїнства, щиросердно та відкрито визнавати й морально осуджувати недоліки як свої, так і чужі. Тобто фахівець не повинен приховувати від себе та інших справжній стан справ.

Чесність і правдивість вимагають, у свою чергу, принциповості, оскільки остання – це свідомий і послідовний захист людиною позиції та поведінки. **Принциповість**, як ніяка інша особиста властивість, є виразником і показником сутності індивіда, його високої свідомості, ідейності, прагнення визнання, а також проявом високого почуття громадянського обов’язку. Принципова людина завжди має власну думку, яка торована шляхом глибоких переконань, і відповідно твердо впевненість у тому, що і як вона робить, до чого прагне. Дана соціально-філософська категорія дуже близька до сміливості та правдивості.

Відомо, що соціальний педагог, як і вчитель, повсякденно спілкується з учнями, які надзвичайно різні за характером, темпераментом, здібностями, фізичними й духовними можливостями розвитку. Цілком природно, що до одних він може виявляти більшу симпатію, ніж до інших. Справа полягає не в тому, щоб фахівець не мав права симпатизувати більше одним учням, ніж іншим; симпатія викликається наявністю відомих властивостей, і якщо вона є, то виникає підсвідомо. Суть у тому, щоб не було несправедливого, упередженого ставлення з боку фахівця до дітей, котрі йому в чомусь менш симпатичні. Кожен учень, з яким працює фахівець, незважаючи на свої властивості, має рівні права на увагу та добре ставлення поряд з усіма іншими. Відсутність об’єктивності, повної справедливості в підході до вихованців підірве моральний авторитет фахівця і буде перешкоджати успіху в соціалізації, а значить, у навчанні й вихованні. Справжній виховник, а саме таким і має бути фахівець, не стане виділяти з учнівського кола улюбленців, тих, хто за будь-якої нагоди старається йому прислужитися, навіть підлеститися [1, с. 198].

Щодо духовних чеснот **співчутливості, душевності**, то їх слід вважати законом окреслених професій. Адже поважати кожную дитину та її близьких – справа

нелегка, це велика робота розуму й серця. Але зовнішня повага – то не основне. Потрібні ще благородна сміливість у поєднанні зі знаннями, мудрою обережністю та спостережливістю. Боязкий, слабкодушкий фахівець небезпечний, бо завжди знайде тисячі можливостей, аби нічого не зробити для дитини. Додамо, що такий спеціаліст намагається не діяти тоді, коли вбачає хоча б деякий ризик для свого реноме та спокою.

Отже, можна стверджувати, що компетентність фахівців освітньо-соціальної сфери, їх ділові якості безпосередньо залежать від морально-гуманістичних чеснот. Не власне моральні якості, а їхнє поєднання з професійними знаннями, навичками і досвідом створюють ту своєрідну домінанту, яка реалізується під час виконання професійного обов'язку. Причому, коли йдеться про професійну мораль фахівців освітньо-соціальної сфери, потрібно не тільки формулювати кодекс відповідних положень стосовно трудової діяльності, а й сприяти виробленню у фахівців здатність до морального орієнтування у складних життєвих ситуаціях, що вимагають високих морально-ділових і соціальних якостей.

Література

1. Васянович Г. Педагогічна етика : [навч.-метод. посіб.] / Г. Васянович; Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України; Львівський науково-практичний центр. – Львів : Норма, 2005. – 344 с.
2. Вознюк Н. М. Етико-педагогічні основи формування особистості : [навч. посіб.] / Н. М. Вознюк. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 196 с.
3. Зозуляк Р. Професія «соціальний педагог» : морально-етичний аспект / Р. Зозуляк // Ідея опіки дітей і молоді в історико-педагогічній науці : [зб. наук. праць]. – Івано-Франківськ : Плай, 2005. – С. 298–302.
4. Професійна етика соціального педагога : [навч.-метод. посіб.] / Марченко С. Я., Краснова Н. П., Харченко Л. П. – Луганськ, 2009. – 563 с.

УДК 371.048.4

Кавецький В. Є.

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО ПРОФОРІЄНТАЦІЙНОЇ РОБОТИ В ЗОШ

Відповідно до концепції Нової української школи одним з головних завдань освітніх реформ є створення умов для якісної підготовки учнів до творчої професійної самореалізації. Однак аналіз стану профорієнтаційної роботи в ЗОШ свідчить, що у більшості випадків діяльність шкільних профорієнтаторів не має цілісного характеру: проводяться окремі профдіагностичні методики, елементи профінформаційної роботи, поодинокі профконсультації. Тож важливо створити ефективну модель підготовки молоді до свідомого професійного самовизначення, яку будуть реалізовувати відповідно підготовлені педагогічні працівники. Проблемами допомоги особистості при професійному самовизначенні займався чимало дослідників. Питанням професійної орієнтації і профконсультавання присвятили праці Гільбух, О. Голомшток, Є. Клімов, Г. Костюк, В. Моляко, Є. Павлютенков, В. Симоненко, С. Чистякова, Б. Федоришин, М. Янцур. Чимало сучасних вітчизняних вчених проводять наукові розвідки в царині професійної орієнтації. Так, В. Вострікова визначила педагогічні засади професійної орієнтації старшокласників у навчально – виховному процесі [1], О. Джура окреслив роль освіти в системі факторів професійного самовизначення особистості [2], О. Негривода проаналізувала особливості підготовки майбутніх учителів до профорієнтаційної роботи зі старшокласниками [4]. Водночас залишається недостатньо висвітленою проблема